

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Рівне – 2016

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила - кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій - кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Киридон Алла - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Жарна Криштоф - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Троян Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир - доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугасва Людмила - доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Острів)

Майзер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна - доктор гуманітарних наук в галузі соціології,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій - доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана - доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 7 від 24 червня 2016 р.*

ISSN 2519–1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

29. Soikkanen H. Väinö Tanner –te sota-ajan johtajaksi. // Tiennäyttäjät. 3. Suomen tјöväenliikkeen merkkimiehiä Ursinista Tanneriin. - Helsinki: Kustannusosakejhtiö Tammi, 1968. – S. 387-467.
30. Soikkanen T. Taisteku Suomen linjasta. / Talvisota Suomi ja Venaja. XII suomalais – neuvostoliittolainen symposiumi. – Moskova. 24-27. 10. 1989. – Helsinki: SHS, 1991. – C. 123-144.
31. Vehviläinen O. Kansallissosialistinen Saksa ja Neuvostoliitto 1933-1934. Hitlerin valtaantulosta Baltian pöytäkirjaa Koskevien neuvottelujen raukeamiseen. – Helsinki: Porvoo, 1966. – 281 s.
32. Virkkunen S. Svinhufvud. Kansallinen presidentti. – Helsinki: Otava, 1981. – 218 s.
33. Virkkunen S. Ruti. Myrskјajan presidentti. – Helsinki: Otava, 1985. – 317 s.
34. Weinberg G.L. The Foreign policy of Hitler’s Germany.-Chicago; L.: Univ. of Chicago press, 1980.- Vol. 2: Starting World war II, 1937-1939.- 728 p.
35. Weinberg G.L. A World at arms: A global history of World War II.-Repr. Cambridge univ. Press, 1994. - 1994. - XIX, 1178 p.
36. Wendt B.J. Aussenpolitik und Kriegsvorbereitung des Hitlert-Regimes. – Munchen: Dt. Taschenbuch, 1987. – 256 s.

УДК: 943.7.088

Руслан Постолювський

«ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. В АНГЛОМОВНІЙ ЗАХІДНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті автор проаналізував основні тенденції досліджень «Празької весни» у Чехословаччині 1968-1969 рр. західною історіографією (англомовна, історіографія). Вказано особливості сучасного стану вивчення проблеми західними вченими. Низка праць не тільки зберігає своє значення як основа для дослідження сьогодні, але й набула статусу класики в широкій сфері вивчення історії комунізму. Це, зокрема, дослідження В. Кусіна, Г. Голан, Г.Г. Скіллінга.

Визначено, що західні дослідники приділили значну увагу подіям «Празької весни» у Чехословаччині 1968-1969 рр., намагаючись насамперед провести паралель та знайти спільні та відмінні риси з подіями у різних центральноєвропейських країнах (1956 р. – Угорщина, 1980 р. – Польща). Комплексних досліджень, присвячених історії Чехословаччини 1968-1969 рр., європейськими та американськими авторами ще не проведено, хоча робота у цьому напрямку продовжується.

Ключові слова: «Празька весна», історіографія, Чехословаччина.

Postolovsky R.M. «Пражская весна» в англоязычной западной историографии.

В статье автор проанализировал основные тенденции исследований «Пражской весны» в Чехословакии 1968-1969 гг. западной историографией (англоязычная историография). Указано особенности современного состояния изучения проблемы западными учеными. Ряд работ не только сохраняют свое значение как основа для исследования сегодня, но и имеет статус классики в широкой сфере изучения истории коммунизма. Это, например, исследования В. Кусина, Г. Голан, Г.Г. Скиллинга.

Определено, что западные исследователи активно изучали события «Пражской весны» в Чехословакии 1968-1969гг., пытаются прежде всего провести паралель и найти общие и отличительные черты с событиями в разных центральноевропейских странах (1956 г. – Венгрия, 1980 г. – Польша). Комплексных исследований посвященных истории Чехословакии 1968-1969гг., европейскими и американскими авторами еще не проведено, хотя работа в этом направлении продолжается.

Ключевые слова: «Пражская весна», историография, Чехословакия.

Postolovsky R.M. «Prague spring» in English languages western historiography

The article reviewed the main trends of research "Prague Spring" in Czechoslovakia 1968-1969 biennium. Western historiography (English, historiography). These features of the current state study of the problem by Western scholars. A number of works not only retains its value as a basis for study today, but acquired the status of classics in the study of the general history of communism. In particular, research V. Kusina, G. Golan GG Skilling.

Determined that Western scholars have paid much attention to the events of the "Prague Spring" in Czechoslovakia 1968-1969 biennium., First trying to draw parallels and to find common features with events in various Central European countries (1956 - Hungary, 1980 - Poland). Comprehensive studies on the history of Czechoslovakia 1968-1969 gg. European and American authors have not yet been made, although work in this direction continues.

Key words: «Prague spring», historiography, Czechoslovakia.

Упродовж приблизно восьми місяців 1968 р. Чехословаччина переживала період глибоких революційних змін, безпрецедентних в історії комуністичної системи. «Празька весна» 1968 р. стала закономірним результатом десталінізації і наростаючої кризи у розвиненій країні, в політичній культурі якої укорінилися переважно демократичні традиції. Процес демократизації, підготовлений реформаторськими колами всередині правлячої Комуністичної партії Чехословаччини, обумовив відродження незалежної громадської думки і становлення зародків громадянського суспільства.

Науковий пріоритет у висвітленні проблем історії «Празької весни» в Чехословаччині у силу об’єктивних причин до кінця 1980-х років належав західним дослідникам. Не обмежені ідеологічними рамками західні дослідники мали можливість відразу приступити до аналізу розвитку процесу «Празької весни». Ними

опрацьовано й введено в науковий обіг цінні документальні масиви, які надалі послужили основою для серйозних монографічних досліджень.

Серед численних досліджень чехословацької кризи, написаних у 1970-х і 1980-х роках, низка праць не тільки зберігає своє значення як основа для дослідження сьогодні, але й набула статусу класики в широкій сфері вивчення комунізму. Це, зокрема, дослідження В. Кусіна, Г. Голан, Г.Г. Скіллінга.

В. Кусін у праці «Інтелектуальні витoki Празької весни. Розвиток реформаторських ідей у Чехословаччині 1956-1967 рр.», що вийшла друком у 1971 р., аналізує процеси, що відбувались у чехословацькій філософії, ситуацію в культурній політиці, розвиток політичних та економічних ідей, їх витoki і вплив на чехословацьке суспільство. Не можна не погодитись із такою характеристикою В. Кусіна реформ «Празької весни»: «Суть цього процесу полягала в об'єднанні реформаторського руху всередині існуючої політичної структури (КПЧ – Р. П.) з другою реформаторською тенденцією, що походила з національної традиції, її духовного характеру та інтелектуального потенціалу» [13, р. 142].

Г. Голан тему «Празької весни» розглядає у двох роботах. У першій – «Чехословацький реформаторський рух. Криза комунізму 1962-1968 рр.», що вийшла друком у 1971 р., – автор аналізує процес формування нових підходів до питання подальшого політичного, економічного та соціально-культурного розвитку Чехословаччини, що почали виникати після початку процесу десталінізації [4]. Своє дослідження Г. Голан продовжила в роботі «Реформи в Чехословаччині. Ера Дубчека 1968-1969 рр.», що вийшла друком у 1973 р. Предметом дослідження Г. Голан став розвиток у різних сферах суспільного життя Чехословаччини – економічній, ідеологічній, культурній, а також діяльність громадських організацій та уряду, форми і методи боротьби реформаторів за лібералізацію чехословацького суспільства. Аналіз процесу демократизації чехословацького суспільства зроблений на основі вивчення значного масиву матеріалів чехословацьких періодичних видань і радіозаписів [5].

Хоча не всі аспекти в працях В. Кусіна і Г. Голан, досліджуються глибоко, однак спектр аналізованого робить їх одними з найгрунтовніших і методологічно виважених у дослідженні «Празької весни».

Особливо слід відзначити працю канадського богеміста Г. Гордон Скіллінга «Чехословацька перервана революція» [16]. Автор, окрім багатого фактологічного матеріалу, використовує матеріали соціологічних досліджень громадської думки в Чехословаччині у 1967-1969 рр. Це дозволило оцінити силу впливу ідей, що пропагували лідери реформаторського крила КПЧ.

Г.Г. Скіллінг також доклад чимало зусиль для дослідження чехословацького руху опору проти тоталітарного режиму. У своїх книгах «Хартія-77 і права людини в Чехословаччині» та «Самвидав і незалежне суспільство в Центральній та Східній Європі» він чи не вперше в історіографії зробив спробу розкрити причини утворення дисидентського правозахисного об'єднання Хартії-77, проаналізувати основні етапи її розвитку, склад за віковими та професійними ознаками, з'ясувати особливості функціонування самвидаву і незалежних нонконформістських культурних ініціатив [17;18].

Окрім того, деякі з найвпливовіших чехословацьких емігрантів у Європі та США написали ряд історичних досліджень, присвячених конкретним аспектам міжнародної кризи 1968 р. Так, Ї. Валента, американський професор чеського походження, у своїй книзі «Радянське вторгнення в Чехословаччину 1968 р.» аналізує процес розробки і прийняття рішення про введення військ радянським керівництвом у зв'язку з подіями у Чехословаччині в 1968 р. Автор детально досліджує динаміку співвідношення сил при прийнятті цього рішення у політбюро і ЦК КПРС, показуючи роль МЗС, КДБ, міністерства оборони СРСР і т.д. При цьому Ї. Валента розкриває мотиви та особисті інтереси керівників Радянського Союзу і держав Східної Європи, пояснює, чому «мовчав Вашингтон», дізнавшись про інтервенцію. Належна увага приділена у книзі ролі чехословацької антиреформістської коаліції, яка так як і радянське посольство у Празі, своєю дезінформацією служила тим силам у радянському керівництві, які виступали за силове розв'язання конфлікту [1]. Роль преси у розвитку реформаторського руху досліджує К. Каплан [10]. Розвиток чехословацької економічної теорії, історії, філософії та політології досліджує у своїй роботі П. Груби [6].

Сильним позитивом цих робіт є те, що вони врівноважують «технічний» аналіз розвитку кризи в комуністичному світі в 1968 році з більш «політичною» дискусією щодо ідеологічного змісту «Празької весни» і соціалізму в цілому.

Роль чехословацьких інтелектуалів у процесах «Празької весни» досліджує також американський соціолог Дж. Карабел. За визначенням Дж. Карабела, велика частина стимулів фундаментальних реформ у Чехословаччині в 1960-х роках виходить із середовища інтелігенції, якій допоміг лібералізуватися сталінський режим, а ідеологічну еволюцію чехословацької інтелігенції загалом і комуністів-реформаторів зокрема від ортодоксального до реформованого комунізму вважає невід'ємною складовою історії «Празької весни» [9].

Підхід, за яким соціалістичні режими вважались політично стабільними та ідентичними, спростовує у своїй праці Гжегож Екерт. Автор через аналіз основних політичних криз у повоєнній Центральній-Східній Європі: Угорщина (1956-1963 рр.), Чехословаччини (1968-1976 рр.) і Польща (1980-1989 рр.), стверджує, що характер і наслідки цих криз може краще пояснити індивідуальний досвід країн Центрально-Східної Європи під владою комуністів, ніж формальні характеристики їх політичних і економічних систем або їх політично залежного статусу. На думку автора, саме ці кризи сформували політичну еволюцію регіону, важливі міжнародні відмінності соціалістичних режимів, а також індивідуальні закономірності їх розпаду [7].

Кіран Вільямс аналізує спробу реформувати соціалістичну систему при О.Дубчеку з використанням матеріалів і джерел, які стали доступні в результаті революції 1989 р. Спираючись на розсекречені документи з партійних архівах, автор піднімає важливі питання, стосовно «Празької весни»: Чому розпочалася лібералізація?

Чому Радянський Союз застосував силу? Які були політичні підсумки вторгнення? Якою була роль комуністів-реформаторів у згортанні процесу реформування соціалістичної системи?[20]

З огляду на тему нашого дослідження важливою є праця угорського історика, спеціаліста з історії Радянського Союзу М. Куна «Празька весна, Празька осінь: білі плями 1968», яка стала результатом десятилітнього дослідження «білих плям» «Празької весни» [11]. Праця являє собою ряд інтерв'ю учасників «Празької весни», що перебували по різні боки барикад. Інформація, отримана від них, розкриває багато питань, які не відображені в архівних матеріалах і не увійшли до мемуарів, зокрема таких, як роль Кремля у виборах О. Дубчека на посаду першого секретаря ЦК КПЧ, таємні контакти в Москві президента Л. Свободи. Автор зіставляє дані, отримані від різних інтерв'юєрів і хоча вони не завжди збігаються, а іноді й суперечать одні одним, усе ж допомагають краще зрозуміти події 1968 р. в Чехословаччині.

Пріоритетним напрямом дослідження західної історіографії з 1970-х років є діяльність опозиції в країнах Центрально-Східної Європи, в т.ч. у Чехословаччині, форми і методи її боротьби, програмні вимоги, соціальний, національний, статевий та віковий склад. Цій темі присвячені збірники «Опозиція в Східній Європі» (редактор Р.Л. Тьокьос), «Кризи і реформи в Східній Європі» (редактори Ф. Фегер, А. Арато), праці А. Матейко, В. Кусіна, Й. Бугайського, М. Поллака, Л.Г. Леггера, Б. Фовкеса та ін.[19;3;15;12;2;14;8]

Підсумовуючи, зазначимо, що західні дослідники приділили значну увагу подіям «Празької весни» у Чехословаччині 1968-1969 рр., намагаючись насамперед провести паралель та знайти спільні та відмінні риси з подіями у різних центральноєвропейських країнах (1956 р. – Угорщина, 1980 р. – Польща). Проте вони мали змогу користуватися обмеженою на той час джерельною базою, досить часто не володіли об'єктивною інформацією і змушені були звертатись до припущень та аналогій. Тому висновки та узагальнення західних істориків, політологів і правозахисників не рідко страждають невизнаністю та зайвою, не підтвердженою фактами категоричністю. Комплексних досліджень, присвячених історії Чехословаччини 1968-1969 рр., європейськими та американськими авторами ще не проведено, хоча робота у цьому напрямку продовжується.

Джерела та література

1. Валента И. Советское вторжение в Чехословакию / И. Валента; [пер. с англ. А.Я. Ганич]. – М.: Прогресс, 1991. – 320 с.
2. Bugajski J. East European Fault Lines: Dissent, Opposition and Social Activism / J. Bugajski , M. Pollack. – San Francisco-London: Westview Press Boulder, 1989.–333 p.
3. Crisis and Reform in Eastern Europe / Ed. Fehér, A. Arato. – New Brunswick: Transaction Publishers, 1991. – 531 p.
4. Golan G. The Czechoslovak reform movement. Communism in crisis 1962-1968 / G. Golan. – Cambridge: At the University press, 1971. – 349 p.
5. Golan G. Reform rule in Czechoslovakia. The Dubček era 1968-1969 / G. Golan. – Cambridge : At the University press, 1973. – 327 p.
6. Hruby P. Fools and heroes: The Changing Role of Communist Intellectuals in Czechoslovakia / P. Hruby. – Oxford, New York: Pergamon press, 1980. – 265 p.
7. Ekiert G. The State against Society: Political Crises and Their Aftermath in East Central Europe / G. Ekiert. – Princeton University Press, 1996. – 448 p.
8. Fowkes B. The Rise and Fall of Communism in Eastern Europe / B. Fowkes . – London: Macmillan Press, 1995. – 256 p.
9. Karabel J. The Revolt of the intellectuals: The Origins of the Prague Spring and the Politics of Reform Communism / J. Karabel. – Berkeley: University of California, 1990. – 104 p.
10. Kaplan K. Frank Winter into Spring: The Chechoslovak Press and the Reform Movement, 1963-1968 / K. Kaplan. – Boulder, New York: East Evropean Quarterly and Colombia University Press, 1977. – 208 p.
11. Kun M. Prague Spring, Prague Fall: Blank Spots of 1968 / M. Kun. – Budapest: Akademia Kiado, 1999. – 252 p.
12. Kusin V.V. From Dubček to Charter 77: A study of “Normalization” in Czechoslovakia 1968-1978 / V.V. Kusin. – Ednburgh: Q Press, 1978. – 353 p.
13. Kusin V.V. The intellectual origins of the Prague spring: The developmen to reformist ideasin Chechoslovakia 1956-1967 / V.V. Kusin. – Cambridge : At the University press, 1971. – 153 p.
14. Legters L.H. Eastern Europe: Transformation & Revolution 1945-1991. Documents and Analyses / L.H. Legters.– Lexington: D.C. Heath, 1992. – 665 p.
15. Matejko A. Social Change and Stratification in Eastern Europe / A. Matejko. – New York: Boulder, 1974. – 178 p.
16. Skilling G. Harold Czechoslovakia's Interrupted Revolution / H.G. Skilling. – Princeton : Princeton Univerity Press, 1976. – 924 p.
17. Skilling H.G. Charter 77 and Human Rights in Czechoslovakia / H.G. Skilling.– London: George Allen & Unwin, 1981. – 363 p.
18. Skilling H.G. Samizdat and independent Society in Central and Eastern Europe / H.G. Skilling. – Columbus: Ohio State University Press, 1989. – 293 p.
19. Opposition in Eastern Europe / Ed. by R.L. Tökös. – London: Macmillan Press, 1979. – 306 p.
20. Williams K. The Prague Spring and Its Aftermath: Czechoslovak Politics, 1968-1970 / K. Williams. – Cambridge University Press, 1997. – 260 p.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Чорний В. ЯРОСЛАВ МУДРИЙ – ЯК ДЕРЖАВНИЙ МУЖ ТА ФУНДАТОР ЦЕРКВИ.....	3
Гузюк М. КИЇВСЬКА РУСЬ І ПОЛОВЕЦЬКА ОРДА ХІ – ПОЧАТКУ ХІІІ СТ.	7
Ващук Д. ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ОСОБИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХV – ПЕРШОЇ ТРЕТИНА ХVІ СТ. У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОУПРАВЛІННЯ	11
Блануца А. СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В «УКРАЇННИХ» ЗАМКАХ КІНЦЯ ХV – СЕРЕДИНИ ХVІ СТ.	15
Паславська Н. КРАВЕЦЬКИЙ ЦЕХ У ЛЬВОВІ В ХVІ–ХVІІІ СТ.: МАЙСТРІВСТВО ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КАР’ЄРИ РЕМІСНИКА.....	19
Гурбик А. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В СІЛЬСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В КОНТЕКСТІ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ ХVІ СТ.	24
Вирський Д. МОНАСТІРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ СЕРЕДИНИ ХVІІ СТ.	29
Мишюк В. ГЕНЕЗА СУСПІЛЬНО-ДУХОВНИХ ВИТОКІВ І ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА В УКРАЇНІ	33
Самчук Т. СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ПРОСТОРУ В КИЄВІ (ДО ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ПРИМІЩЕНЬ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА).....	35
Приймак В. МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ	42
Журавльова С. НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ У 1921 – 1922 РР.	47
Скіра Ю. ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАГЕДІЇ ГОЛОКОСТУ МИТРОПОЛИТОМ АНДРЕЄМ ШЕПТИЦЬКИМ У СВІТЛІ СПОГАДІВ ОЧЕВИДЦІВ	50
Мазурок О. ЖІНКА-ЖЕРТВА В УМОВАХ ПРИМУСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ	54
Urban M. Z DRUGIEJ STRONY GRANICY. LWÓW; MIASTO-MIT JAKO PODSTAWA WSPÓŁCZESNEJ TOŻSAMOŚCI UKRAIŃSKIEJ	58
Бутинський В. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРАВОСЛАВ’І УКРАЇНИ ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	65
Шугасєва Л. ТЕОКРАТИЧНІ ВИЯВИ НЕОХРИСТИЯНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	70
Гурський Д. НЕТРАДИЦІЙНА РЕЛІГІЙНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ	74
Ворон Оксана ВИТОКИ ТА ПРОЯВИ КАТОЛИЦЬКО-ПРАВОСЛАВНОГО ПРОТИСТОЯННЯ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	77
Ворон Олена РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ВИДОЗМІНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН	83

Любарець А. «НЕІНСТРУМЕНТАЛІЗОВАНИ» РАДЯНСЬКІ СВЯТА: СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ (2005-2015).....	88
Kundeus O. UKRAINE'S EUROINTEGRATION CHOICE AS ONE OF THE CAUSES OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	94

РОЗДІ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Павленко І, Шульга С. ГЛАДІАТОРСЬКІ ШКОЛИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ.....	99
Зетеишвили И. ВИЗАНТИЯ И ГРУЗИЯ.....	102
Озимчук О. ЗАВОЮВАННЯ АНГЛІЇ НОРМАНДЦЯМИ І ПРАВО КИЇВСЬКИХ КНЯЗІВ НА АНГЛІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛ	105
Циватий В. ІТАЛІЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ В ОСОБИСТОСТЯХ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ (1265-1321) (ІСТОРИКО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА РЕТРОСПЕКТИВА)	111
Шуткова Н. ПЕЧНЫЕ ИЗРАЗЦЫ XVII В. КАК ИНДИКАТОР ИЗМЕНЕНИЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ ОБСТАНОВКИ НА ПОГРАНИЧЬЕ ВКЛ И МОСКОВСКОГО ГОСУДАРСТВА	117
Константинов В. О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛЬСКО-МОЛДАВСКОГО КОНСОРЦИУМА ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОРОХА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVII ВЕКА	123
Биков О. БОНАПАРТИЗМ ЯК ТИП ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	128
Мороз В. КНЯЗЬ О. ГОРЧАКОВ НА ЧОЛІ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ РОСІЇ	130
Матусевич К. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗОЛОТОГО СТАНДАРТУ ТА МЕТАЛІСТИЧНИХ РЕФОРМ XIX СТ.	133
Федорчук О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В СЕРЕДИНІ XIX СТОЛІТТЯ.....	137
Косяк С. ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШИХ НІМЕЦЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ І СОЮЗІВ (70-ТІ – ПОЧАТОК 80-Х РОКІВ XIX СТ.)	140
Яремко К. ПОЛІТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.....	144
Валюх Л., Плюта Н. АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ СУПЕРНИЦТВО У ЄГИПТІ (1881-1890 рр.).....	147
П'ятничук Т. ДОКТРИНА «ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ» ДЖ. ХЕЯ ТА ПЕРША СПРОБА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	152
Лавринович Д. НАЦІОНАЛЬНЕ РОЗВИТТЯ БЕЛОРУСІВ В ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ «БЕЛОРУССКОГО ОБЩЕСТВА» (1908 – 1915 гг.)	157
Щавлінський М. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА І НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЛОРУСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ОДЕСІ В УМОВАХ АВСТРО-НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1918 Р.).....	162
Гуменюк О. ШЛЮБНА ОБРЯДОВІСТЬ В СРСР: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ	165
Іванов В. ІНОЗЕМНА ДОПОМОГА ФІНЛЯНДІЇ ПІД ЧАС «ЗИМОВОЇ ВІЙНИ» 1939-1940 рр.	167
Brailian Y. ANGLO-AMERICAN CARIBBEAN COMISSION (1942 – 1946) AND BRITISH COLONIAL REGYME IN WEST INDIES.....	169

Субот О. ПРОЦЕС ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПАРТІЙНОГО АПАРАТУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У 1953 – 1968 РР. ТА УЧАСТЬ У НЬОМУ А. НОВОТНОГО.....	176
Ларькіна Л. УПОВНОВАЖЕНІ РАДИ В СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ТА РАДИ У СПРАВАХ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР І КОМІСІЇ СПРИЯННЯ ПО ДОТРИМАННЮ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ ПО РІВНЕНСЬКІЙ ТА ВОЛИНСЬКИХ ОБЛАСТЯХ (1960-1975 РР.)	182
Лесняк В. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «КОНСОЛІДАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ» У СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ	187
Кузьмич О. АДАПТНІСТЬ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ З ВОЛИНИ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА (1991-2008 РР.).....	190
Санжаревський О. ПРИКОРДОННІ ВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РУБЕЖІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ.....	195
Яроцький П. ДОМІНАТНІ ПОДІЇ 2016 Р. В ПРАВОСЛАВНОМУ І КАТОЛИЦЬКОМУ СВІТІ	198

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин М. БІБЛІОТЕКА ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО МОНАСТИРЯ У 1600 РОЦІ	204
Шерстюк Р., Стоколос Н. «БЛАГОЧЕСТЯ І ОСВІТА»: ПРОСВІТНИЦЬКІ ІДЕЇ ЙОСИФА ДЕ КАЛАСАНСА ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ (XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	208
Мілясевич І. ДВОРЯНСЬКІ ПОВІТОВІ УЧИЛИЩА ВОЛИНИ (ДРУГА ЧВЕРТЬ XIX СТОЛІТТЯ)	215
Леснича П. НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ МЕШКАНЦІВ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	224
Грималюк О. БЛАГОДІЙНІСТЬ ДУХОВЕНСТВА І МОНАСТІРІВ ВОЛИНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.	228
Скібчик А. НІМЦІ НА ВОЛИНИ У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.	233
Бородинська Л. СТАНОВЛЕННЯ СПІЛЬНОТИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У РІВНОМУ (1916 – 1939 РР.)	235
Омельчук Н. МІСТО РІВНЕ В УМОВАХ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1944 РР.).....	240
Березняк В. ФОРМУВАННЯ АНТИРЕЛІГІЙНОГО СВИТОГЛЯДУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ В ДОБУ «ЗАСТОЮ»	246
Мартинчук С. СОЦІАЛЬНІ ВЗАЄМИНИ ПІДПРИЄМЦІВ ТА РОБІТНИКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	250
Булига І. INTER-ORTHODOX RELATIONS IN THE RIVNE REGION IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES OF MODERNITY	256

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Озимчук О. ВИЗНАЧНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ІСТОРИКИ РАННЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	261
--	-----

Левкович Ю.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА фон ГАБСБУРГА:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ..... 266

Невинна Г.

НІМЕЦЬКО-ФІНСЬКІ ВІДНОСИНИ 1933-1939 РР.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ЗРІЗ..... 268

Постоловський Р.

«ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. В АНГЛОМОВНІЙ ЗАХІДНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 273

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Галуха Л.

УТВЕРДЖЕННЯ ІДЕЙ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У РІВНОМУ
(Рец.: Зерна пам'яті. Історія церкви євангельських християн-баптистів Рівного
(з нагоди 100-річчя) / Упорядник: Л. Шевчук. – Рівне : Дятлик М., 2016. – 424 с.) 276

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 278

ЗМІСТ 280

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 27

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2016 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 39,7. Замовлення № 196/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

А 43 **Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії** : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 27. – Рівне : РДГУ, 2016. – 283 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016